

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 12 - 81. årg.

25. sept. 1960

INDHOLD:

Plantnings-
foreningernes
årsmøde 1960

Dødsfald:
Fhv. godsejer
C. C. Branth

Mergelselskabernes
årsmøde

Hedeopdyrkning
for 50 år siden

Oplag: 18.600

Enhver falder for

SOLO

Lyden af skovøksernes hug er borte.

Skovbruget er mekaniseret med de langt hurtigere motorsave.

Her præsenterer vi udlandets foretrukne motorsav SOLO — netop importeret til danske skove.

- ★ 25.000 SOLO save fremstilles om året — det største antal i Europa
- ★ 12 mdr.s gratis kaskoforsikring på alle SOLO save — sikrer Dem erstatning ved uheld
- ★ SOLO har mindste omdrejningstal — derfor mindste støj — og mindste slid på bevægelige dele
- ★ Motor på 125 cm³ — 5,5 HK ved 5.000 omdr. — altså den stærkeste een-mands-sav på markedet
- ★ Stor driftssikkerhed — let at starte og betjene
- ★ Slidstærk i sværd og bevægelige dele
- ★ 100% service — orig. reservedele fås over hele landet

Diesella ^as

KOLDING TLF. 3866

COMPANION

RYDNINGSSAVEN MED VERDENSTRY

for

BUSKRYDNING
KRATRYDNING
UDTYNDING
OPKVISTNING I GRAN
GRÆSKLIPNING I KULTURER
HÆKKEKLIPNING
VELEGNET FOR BJERGFYR
OG JULETRÆER
M. M.

COMPANION koster komplet med værktøjsudrustning og en behagelig bæresele af læder kr. 1485,00.

Kulturklippeagregatet koster ekstra kr. 125,00.

Med en COMPANION rydningssav kan disse arbejder gøres 3—6 gange hurtigere og med næsten samme reduktion for udgifterne. Saven vejer kun 9 kg og derfor let at bære, den hænger i en bæresele og balancen indstilles alt efter hvilket arbejde den skal gøre. Den er nem at betjene, yderst robust og kræver næsten ingen pasning. Betjeningen af den læres i løbet af få timer, saa man kan få det fulde udbytte ud af den med det samme.

Vor demonstrationsvogn kommer over hele Danmark.

Vi kommer gerne og besøger Dem — ganske uden forbindelse.

FORST- OG JAGTHUSET

Gl. Kongevej 119

KØBENHAVN V.

Hilda 3030

FIONA MUFFEKIT

*gør arbejdet lettere
og muffen tættere*

FRAS NDS
TØMMERHANDLERE
BYGNINGSMATERIALE-
FORRETNINGER
SAMT STORRE BETONVAREFABRIKER

SVENDBORG TAGPAPFABRIK
TELEFON 66

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Nivaagaard Teglværk

Nivaa - telefon nr. 9

Drænrør - Mursten - Teglblokke - Tentordæk

Skovtjære 0.433.

Mod vildt- og museskader.

Musetjære.

Kun mod mus.

Mere effektiv end 0.433.

Arbinol. Spangol V.

Specielt monterede sprøjter.

Brochurer: »10 år«

Sprøjten og sprøjteteknik
Sprøjtningresultater 1953-54

DIANA SKOVTJÆRE

Orehoved. Telf. *96 og 119

Hulkjærhus

Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
løhegn og haver

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade København K.

Skandia-kalk

Alle arter jordbrugskalk

Skandinavisk Kalk og Kridt 1/5

Aalborg: Telefon 2 92 55

Driftskontor: Tlf. Sdr. Thanders 147

Viborg Byes og Omegns Sparekass

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Løgstrup

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 2 10 55 (kaldenr. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD

Telefon 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering

Brøndrør

Skovarbejderskolens kursus 1960-61

2. Fra d. 3. okt.	til d. 8. okt.	Afbarkningskursus (særlig papirtre),
3. " d. 17. okt.	" d. 12. nov.	Alm. skovarbejderkursus.
4. " d. 21. nov.	" d. 17. dec.	do.
5. " d. 2. jan.	" d. 28. jan.	do. (specielt nåletre).
6. " d. 1. febr.	" d. 25. febr.	do.
7. " d. 1. marts	" d. 25. marts	do.

Bemærk! Det meddeles endvidere, at fra og med kursusårets begyndelse 1960-61 kan ingen deltage i skovarbejderskolens motorsavkursus, uden at de først har deltaget i et almindeligt 4 ugers skovarbejderkursus.

De almindelige 4 ugers skovarbejderkursus kommer fra og med i år også til at omfatte undervisning i brug af motorsave.

Kursus nr. 3-4-5 kan ikke søges af forstuderende og skovfogedelever, idet kursus nr. 6 og 7 er tilrettelagt specielt for dem. Forstuderende og skovfogedelever skal betale kr. 50,00 pr. uge i kursusafgift. Skovfogedelever på prøveår modtages ikke.

Ansøgningsskema og evt. yderligere oplysninger fås ved henvendelse til

Skovarbejderskolen, Kagerup st., - Telefon Helsingø 615.

Husk skovarbejderskolens bøger:

Hånoredskaber til skovarbejde v/ G. Bergsten og I. Nissen 4,00 kr.

Arbejdstekniske råd og vink v/ G. Bergsten, 2. udgave 3,00 kr.

Motorsavens brug og vedligeholdelse v/ I. Nissen, 3. udgave 2,00 kr.

Regnskabsbog for motorsave 1,50 kr.

Ved forud indbetaling på giro 72403 sendes bøgerne portofrit.

I. J. NISSEN

engsko kværnsten

STRØMMEN RANDERS TLF. 651

Aarhus Privatbank

Aarhus

Stiftet 1871

København

AEROLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 12

25. sept. 1960

81. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Redaktør: H. Skodshøj. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Plantningsforeningernes årsmøde 1960. — Dødsfald: Fhv. gods-ejer C. C. Branth. — Mergelselskabernes årsmøde. — Hedeopdyrkning for 50 år siden. — I få ord.

Forsiden: Annonce: Bukh-Traktoren, model Super 302 med den nye formgivning og med den uafhængige kraftoverføring.

Plantningsforeningernes årsmøde 1960

De samvirkende Plantningsforeningers årsmøde i Randers den 27. maj havde samlet så stor deltagelse, at mødelokalet i Haandværkerforeningen var ganske overfyldt, da formanden, fhv. folketingsmand **Laust Nørskov** åbnede årsmødet.

Formanden bød velkommen til mødet, idet han dvælede ved de historiske minder, der knytter sig til byen, og rettede en særlig velkomst til de indbudte gæster.

Smukke mindeord blev udtalt om fhv. forstander for Studsgaard forsøgsstation **Frode Hansen**, skovrider **Vilh. Nielsen**, tidligere **Mangehøje**, forstassistent **J. Fr. Jensen**, Tarm, landinspektør **N. Smed Søndergaard**, Thisted, tidl. formand for Skanderborg og omegns plantningsforening **J. A. Jensen**, Ry, tidligere formand for Nr. Snede plantningsforening, rentier **J. Madsen**, Ejstrupholm, og tidligere formand for Han Herreds plantningsforening **Chr. Kaspersen**, Tømmerby. Forsamlingen rejste sig i tilslutning til mindeordene.

Videre omtalte formanden forskellige lokale begivenheder, bl. a. den smukke farvefilm om læplantning, som skovrider **Larsen**, Tolne, og konsulent **Olesen**, Hjørring, har fået lavet i forbindelse

med de nordjydske plantningsforeningers 70-års jubilæum, udtalte sin glæde over, at Carlsbergfonden havde stillet midler til rådighed til forsøg med beplantning af brunkulslejer, og kommenterede kritiken af landevejstræerne med et ønske om, at hvor landevejstræerne nødvendigvis må fældes, burde man søge på anden måde, bl. a. ved plantning af blomstrende, lave buske at genvinde lidt af den tabte landskabelige skønhed.

Tørken i fjor havde været hård ved de unge læhegn, men det var værd at lægge mærke til, at det var gået hårdest ud over de hegn, der ikke havde været holdt rene. Om sandstormsskaderne i år, udtalte formanden, at de igen understregede, hvor livsnødvendige læhegnene er. I almindelighed gælder det, at det igen er fastslået, hvor læhegnene har den nødvendige højde, kvalitet og placering er der ikke sket nævneværdige skader.

Formanden sluttede med at rette en tak til alle sider.

Den faglige beretning blev derpå afgivet af afdelingschef, skovrider B. S t e e n s t r u p. Tal og detailoplysninger fra denne beretning er allerede meddelt i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 8, og der skal her kun gengives nogle få aktuelle udtalelser. Hr. Steenstrup sagde bl. a.:

I foråret 1960 har vi ikke alene i Jylland, men også andre steder i landet gentagne gange været udsat for alvorlige sandstorme, som på en temlig håndgribelig måde har belært os om, at vinden tager sin del af det udbytte, jorden kan give os, dér hvor man tillader den at være medbestemmende med hensyn til driften, og det kan man vel ikke undre sig over.

Disse sandstorme har forøvrigt givet anledning til en del avisskriveri og offentlig debat. I almindelighed er man måske nok tilbøjelig til at overdrive skadernes øjeblikkelige og direkte virkning på afgrøderne. Erfaringer fra tidligere år viser os, at det ofte ikke går så galt, som det ser ud til, men ikke desto mindre er der i mange egne af landet folk, som i øjeblikket har grund til at beklage sig over, at de af den ene eller anden grund ikke endnu har fået deres læplantninger bragt i orden. Rent bortset fra den øjeblikkelige skade kan der imidlertid ved gentagne afblæsninger af jord på længere sigt påføres jordbruget en alvorlig, ja helt uoprettelig skade. Professor i geografi ved Københavns universitet Niels Nielsen har beskæftiget sig med disse problemer i en radioappel til jydsk landmænd og i senere gentagelser i landbrugsfaglige blade. Det, der i særlig grad optager professoren, er spørgsmålet om den afblæsning af overjorden med dens for planterne nødvendige indhold af organiske bestanddele, som finder sted på ubeskyttede arealer. Professor Niels Nielsen ønsker at fremskaffe et statistisk materiale, der kan give os oplysning om, hvor stor denne afblæsning er, hvad der betinger den, og om hvad grunden kan være til, at den efter hans opfattelse er tiltaget i de senere år.

Det kan betragtes som givet, at der vil ske uoprettelig skade på jorden, hvis der år for år blæser blot en lille del af det ophobede organiske materiale bort. Det er jo iøvrigt et fænomen, man kender kun alt for godt i andre lande, særlig hvor man har store terrænforskelligheder og ekstreme klimatiske forhold, og som et meget stort antal jordbundsforskere over hele

kloden har været tvunget til at beskæftige sig med. For dem, der interesserer sig for disse ting, kan jeg anbefale at læse en bog, som den amerikanske forfatter Fairfield Osborne udgav for nogle år siden, og som er udkommet på dansk under titlen: Vor udplyndrede jord. Det er en rystende skildring om menneskelig uforstand og hensynsløs udnyttelse af den frugtbare levnedsmiddelproducerende jord.

Der kan næppe være tvivl om, at det er af betydelig interesse at få konstateret, hvor stort et omfang afblæsningen kan få under forskellige forhold, og jeg kan derfor kun finde det rigtigt og rimeligt, om man nu forsøger at få problemet bedre belyst; men når jeg alligevel er en lille smule betænkelig ved den form, professor Niels Nielsen har givet sin henvendelse til danske jordbrugere, er det alene, fordi der ikke med et ord er nævnt noget om, at vi faktisk har midler i hænde til at formindske, ja hindre denne afblæsning, at det ikke er manglende viden og manglende forskning, der tiltrænges for at få vinderosionen standset, men desværre må vi så samtidig beklage, at vi endnu ikke har magtet at få læplantningsarbejdet organiseret og fremmet i et sådant omfang og tempo, at afblæsning i betydeligt omfang ikke mere kan finde sted. Jeg er personlig af den opfattelse, at det kan have betydning at få gennemført en rent videnskabelig undersøgelse vedrørende vinderosionen i Danmark, også fordi det måske kan føre til, at vi kan få nye direktiver med hensyn til de modforanstaltninger, der kan træffes. Der er brug for en fortsat øget indsats fra vores side, og professor Nøkkentveds, dr. Martin Jensens og professor Aslyngs arbejder har givet os den nødvendige teoretiske baggrund, således at vi i dag faktisk kan regne sikkert med, at en virkelig effektiv udbygning af hele læhegnsnettet vil gøre vinderosionsproblemet til et ganske underordnet spørgsmål i dette land, hvis der samtidig tages fornødent hensyn til fornuftig jordbehandling.

Jeg har haft lejlighed til i foråret at køre igennem landet i de dage, da himmel og jord på visse lokaliteter stod i eet, og jeg har med glæde kunnet konstatere, at de arealer, som led værst skade under sandflugten i 1938, og som netop derfor blev gennemkrydset med læplantninger, i år overhovedet ikke har lidt under afblæsning.

I denne forbindelse kan jeg forøvrigt nævne, at et af de værste sandflugtsområder, jeg har set i foråret, fandt jeg i et område på det sydlige Lolland, og også andre steder på Øerne har man i foråret 1960 været udsat for alvorlige skader. På Bogø har en kreds af lodsejere rettet henvendelse til Hedeselskabet om hurtigst muligt at få gennemført kollektive læplantninger, og også forskellige steder på Sjælland, i Sidinge Fjord og i Lammefjorden har Hedeselskabets plantningsfolk på Øerne måttet love snarest muligt at planlægge og udføre læplantninger; også på visse lerjorder har der i det nærværdige forår fundet afblæsning sted. Det er således ikke uden grund, at der ved mødet her er mødt repræsentanter fra andre dele af landet end de jydsk sandjordsområder.

Det er som bekendt ikke alle her i landet, der finder, at vore fortsatte plantningsbestræbelser er rimelige og hensigtsmæssige. Jeg tænker navnlig på de i de senere år hyppigere og hyppigere fra naturfredningskredse fremførte synspunkter. Der tales om vandalisme, om ødelæggelse af landskabelige og naturvidenskabelige værdier og henvises til, at tidligere gennemførte plantningsarbejder i adskillige tilfælde har ført til økonomisk utilfredsstillende resultater.

Der vil vist i denne forsamling stort set være enighed om, at den ind-

sats, der er øvet af plantningsforeningerne gennem en lang årrække, har været positiv, først og fremmest fordi den i høj grad har bidraget til at gøre landet beboeligt og øget produktionen, men også fordi den i æstetisk henseende i al fald i al almindelighed har tilført landskabsbilledet værdifulde nye træk.

Det nytter imidlertid ikke at tilsløre det faktum, at der også i de senere år fra forskellig side ret ofte bliver givet udtryk for misbilligelse over, at nåletræplantninger placeres således i landskabet, at ejendommelige og smukke landskabsformer med kuperet terræn, vid udsigt o. s. v., som det er i alles interesse at bevare, er blevet tilsløret på uheldig måde, uden at der er opnået betragtelige fordele derved.

Det ville være mærkeligt, om der ikke var blevet begået fejl, og det er nok ingen skade til, at de spørgsmål, der hersker uenighed om, bliver diskuteret. Vi må vel i plantningsforeningerne — så langt vor indflydelse rækker — forsøge at tage hensyn til de indvendinger, der bliver rejst, og bestræbe os for, at nye plantninger ikke bringer forstyrrelse i særlig værdifulde landskaber, og hvad der vel i det lange løb er vigtigere, at de tidligere etablerede plantninger lidt efter lidt ændres og tilpasses bedst muligt til landskabets karakter, hvis det kan gøres uden på væsentlig måde at tilsidesætte de rimelige krav, der må stilles til landbrugets og skovbrugets tarv med hensyn til erhverv og produktion.

Vi kan af gode grunde ikke opretholde det jydsk landskab i dets oprindelige form, dels har vi ikke råd til det, og dels ville vel også kun et fåtal synes, det ville være rigtigt, selv om vi anlagde ensidigt æstetiske og naturvidenskabelige synspunkter. Men det er nok ingen skade til at lytte til, hvad vore kritikere fremfører, og forsøge på at fjerne de værste anstødssten. Jeg erkender åbent, at der i de senere år er gennemført plantninger på lokaliteter, hvor jeg mener, at man af landskabelige grunde skulle have undladt det, men på den anden side er det jo sådan, at smag og behag er forskellig, og hvad en del af den jydsk befolkning i mange tilfælde vil betragte som en gevinst for landskabet også ud fra en rent æstetisk betragtning, vil naturvidenskabsmænd og naturfredningsfolk formentlig i mange tilfælde se på med helt andre øjne. Man må imidlertid ikke gøre sig skyldig i den fejltagelse, at det kun er befolkningen fra byerne, der har æstetisk sans, og at landbefolkningen, specielt i Jylland, ikke er glade for naturen og mangler vilje og evne til at glæde sig over naturhistoriske og landskabelige værdier. Vi må jo så forsøge på at gøre op med os selv, om de mange plantninger, der er udført, præger landskabsbilledet i en uheldig retning. Jeg tror, der vil være mange i denne forsamling, der vil synes, at det ikke er tilfældet.

Forhandlingen

indledes af fhv. forstander H a k o n S ø r e n s e n, der understregede læhegnenes store betydning ved siden af at være værn mod sandstormene. De spiller en kolossal rolle for afgrøderne. Efterhånden som hegnene er groet op, har vi f. eks. på Hornum forsøgsstation kunnet indføre afgrøder som sukkerroer med fine resultater. Læhegnene erstatter ikke gødningen, men bag hegnene kan alle faktorer til fremme af væksten bedre udnyttes, og vi skal ikke nære frygt for,

at det er på afgrødernes bekostning, vi har hegnene. Forstanderen afviste med et eksempel hentet fra Himmerland påstanden om »de grimme læhegn« — de levende hegn forskønner et landskab.

Søren Krog, V. Hassing, takkede for de gode beretninger. Afgrøderne lider sjældent ret meget under sandfoget, men det er sandophobningen på naboens jord, der er det værste. Det vil være vigtigt at omlægge markerne, så hegnene får den rigtige placering. Tromlen må ikke bruges, når jorden er tør. Det gælder om at skabe bedre viden om fornyelse af de gamle hegn.

P. Madsen Pedersen, Horstved, gav stærkt udtryk for tilslutning til Steenstrups udtalelser om naturfredningen og sagde bl. a., at det var meget sjældent, at det skæmmede at plante på bakkekammene, — sådanne plantninger trak kun konturerne endnu stærkere op. Det er plantningerne på bakkedragene, der har muliggjort at menneskene kan opholde sig der. — Det er synd, at vejtræerne fældes så mange steder.

Steenstrup gav Hakon Sørensen ret i, at det, der tæller, er, at læhegnene er med til at give bedre og større afgrøder, men var ikke helt enig med Søren Krog, idet affygningen forarmer den gode jord, hvor de øverste lag blæser bort. Det er derimod rigtigt og vigtigt, at læhegnene er placeret så de går på tværs af vinden og at skifterne ligger i forhold hertil. Desværre er der jo ved fornyelse af gamle hegn mange problemer, og undertiden kan det på grund af rodsvamp være nødvendigt at gå til det besværlige helt at flytte hegnsplantningen til ny jord.

Laust Nørskov, Niels Petersen, Opsund, Gustav Fog, Hadsten, gav bidrag til diskussionen om fornyelse af de gamle hegn, og Ejnar Rütz, Brandstrup, efterlyste et uddrag med kommentarer af hegnsloven.

Steenstrup afsluttede med nogle bemærkninger, bl. a. glædede han sig over, at der nu på Landbohøjskolen var regelmæssig undervisning i problemerne omkring læplantning. Han oplyste tillige, at den kommende læplantningskonsulent ikke skal sidde i København, men skal virke ud over landet, ikke som rådgiver i de enkelte foreninger, men som planlægger, organisator og igangsætter af forsøgsarbejde, agitation o. s. v.

Beretningerne godkendtes, regnskabet forelagdes og godkendtes ligeledes. Det vedtoges, at foreninger med over 1000 kr. i statstilskud til plantepriksnedsættelse skulle betale 20 kr. i kontingent og derunder 10 kr. til samvirksomheden.

Efter en kaffepause foretog Laust Nørskov den højtidelige uddeling af plantningsforeningernes sølvbæger. Det blev i år tildelt

proprietær C. F. Lassen, Frederikssund, fhv. forstander Hakon Sørensen, Hornum, opsynsmand N. P. Boddum, Bedsted, Thy, og gårdejer Laurids Kristiansen, Hedvigsminde, Bramminge. Krøiers legat tildeltes Karl Andersen og hustru, Trindbjerg.

Der blev afgivet indgående skildringer af de enkeltes indsats, og forsamlingen hyldede bægermodtagerne med klapsalver.

Til bestyrelsen genvalgte P. Madsen Pedersen, Horstved, og som revisor genvalgte Math. Mathiassen, Grarup.

Næste års mødested fastsattes til Esbjerg.

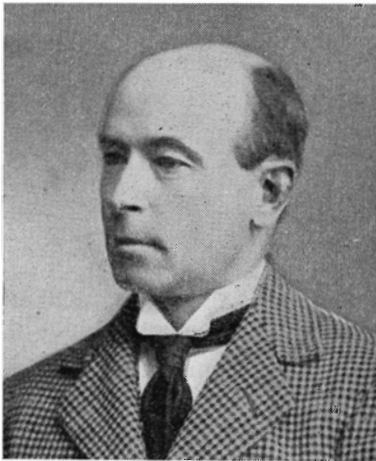
Om aftenen sluttedes med fællesspisning, og næste dag var der en meget vellykket rundtur på Djursland, ledet af skovrider A. Thyssen.

Dødsfald

Fhv. godsejer C. C. Branth afgik den 1. september ved døden i sit hjem i Hørsholm, 81 år gammel.

C. C. Branth var opvokset i hjemmet på Sdr. Elkjær, hvor faderen, den kendte foregangsmand Harald Branth, på så mange landbrugsfaglige områder fik meget stor betydning for ham. Meget af faderens levende interesse for det daglige livs problemer gik i arv til ham, og op gennem årene hørte man ham jævnligt henvise til, hvad faderen havde lært ham eller hvad faderen havde skrevet.

C. C. Branth blev forstkandidat, senere skovrider og tilsynsførende med skovbrug på Øerne, inden han vendte tilbage til Nordjylland. En tid drev han Sdr. Elkjær og Branth's plantage ved Sulsted, og det var som skovejer, at han i 1923 indvalgte i Hedeselskabets repræsentantskab. I en årrække var han ejer af Sødringholm.

Som repræsentant i Hedeselskabet var han ivrig deltager i skovbrugsfaglige diskussioner ved årsmøderne, meget ofte i opposition til

GYRO

FRONTLÆSSER

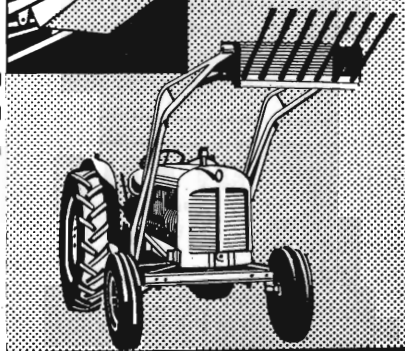
Med Gyro frontlæsser får De utrættelige muskelkræfter til hjælp i arbejdet.

Gyro frontlæsser leveres med gødningsgreb, skovl og roegreb. Enkel og robust i konstruktion. Let at montere og betjene.

KR. 2360 m. gødningsgreb

- en
KEMPE
hjælp
på
gården

A S GYRO

SKIVE - TELEFON 1500

De bedes omgående sende brochure til

Navn .....

Stilling .....

Adresse .....

100% SIKRET
MOD
ØKONOMISK
TAB VED
HAGL

Haglskadeforsikring er en billig betryggelse - og bør tegnes i de jyske landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem re-assurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

Tal med nærmeste distriktsforstander eller hovedkontoret

HAGLSKADEFORSIKRINGSFORENINGEN FOR JYLLAND G/S
SCT. CLEMENS TORV 9 - AARHUS - TELEFON 21284

ELEMENTBROER

Jernbetonspunsplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601—602
Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S. 400

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelser fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

Kjellerup Betonvarefabrik ved I. T. Birk

— Telefon 45 Kjellerup
Efter Kl. 17 · Rødkjærbro telefon 14
FØRER KUN MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

PLANTELÆRRED

Bedste kvalitet m. farvet kendetråd — såvel i ruller som i afskårne stykker.
Sejlgarn — Jutegarn
Indhent venligst tilbud hos

FYENS SÆKKEINDUSTRI

v/ Lydia Gaardon

HAVNEGADE 21 · ODENSE · TLF. 13 15 14

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk

pr. Ulstrup - Tlf. 67 Ulstrup

Herning Hede- & Discontobank

10—12½, 14½—17
Telefon 5 · 273 · 720

Jordbrugskalk

- ① Findelt Jordbrugskalk (pulv.)
- ② Granuleret Kalk
- ③ Knust Raakalk

Linds Kridt- & Kalkværk

Ellidshøj

Kontoradr.: Møller Jensensvej 2 A
Telf. Vejle 2470

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle gangvise størrelser efter ingeniørf. normer.
Hurtig levering — reel betjening.

TJÆREBORG CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

A/S Skive Marktpækontor

Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL FRØHANDEL

Midtjyske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Telefon Skive 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

CLOC

*Liqueur
Gin
Whisky*

gængse meninger. I 1933 blev han indvalgt i selskabets bestyrelse, og sad her til 1948. I 1952 udtrådte han tillige af repræsentantskabet. Også på andre områder øvede C. C. Branth en indsats, bl. a. i skovbrugets organisationer og i Tolvmandsforeningen.

Mergelselskabernes årsmøde

De danske Mergelselskabers 50. årsmøde i Herning den 7. juli 1960 havde meget stor tilslutning, måske den største tilslutning, der endnu har været.

Formanden S. Egebjerg Thøgersen, Trust, indledede årsmødet med at udtale mindeord om afdelingsleder J. P. Olesen, der den 18. oktober 1959 var afgået ved døden. Igennem 44 år havde hans arbejde været viet mergelsagen. Hans gerning var så betydelig, at den altid vil huskes. Æret være hans minde.

Forsamlingen gav tilslutning ved at rejse sig, og formanden meddelte derefter, at bestyrelsen havde besluttet at indstille, at hans navn blev optaget i Mindeparken for Hedens Opdyrkere.

Som ordstyrer valgtes næstformanden, gårdejer Trier Høj, Vostrup.

Formandens beretning

Det året før nedsatte udvalg om ajourføring af mergelloven var kommet til det resultat, at det grundlæggende princip med fortrinsret for mergelgæld kunne der ikke rokkes ved. Forskellige afsnit om transport på flyttelige spor kunne udgå, men iøvrigt gør det jo intet, at loven indeholder detaljer om forhold og ting, som ikke mere er aktuelle. Skulle der blive tale om en revision af loven, har vi et forslag liggende klar.

Overfor landbrugets ønsker om større realkredit, har långivere fremsat tanken om fjernelse af visse fortrinsretter, men heroverfor må mergelselskabernes bestyrelse hævde, at mergellånene er så små og kortfristede i forhold til ejendommenes værdiforøgelse, at det ikke spiller nogen rolle, og at det på den anden side kan blive en katastrofe for mergelselskaberne, om fortrinsretten ophævedes, og der ikke blev ydet noget i stedet.

Formanden sluttede sin beretning med at opridse merglingens historie og give en omtale af 50 års jubilæet for organisationen »De danske Mergelselskaber«, som blev stiftet i Herning i 1910. I denne forbindelse fremhævede formanden navnlig landstingsmand Martin

Sørensen og afdelingsleder J. P. Olesens store indsats for gennemførelsen af mergelloven af 1929, hvorved det solidariske ansvar ophævedes og fortrinsretten indførtes. Udviklingen har medført mange ændringer fra faste sporbaner til flyttelige spor med store lejer og videre til udnyttelsen af små lejer, hvorfra transporten foregår med lastbiler. Det er stadig sådan, at kalktilførsel er den første forudsætning for at opdyrke hedejord, men også en fortsat nødvendighed for at få det fulde udbytte af den danske agerjord.

Mergelselskabernes virksomhed

Konsulent S. P. Sørensen gennemgik derefter de faglige kommentarer til årets begivenheder:

Beretningen omfattede kun april, juli og oktober kvartaler 1959, idet det for fremtiden er hensigten at følge kalenderåret. Tidligere, da der ydedes fragttilskud til transporten af mergel og kalk, var man nødt til at følge finansåret.

Mergeludkørselen samler sig, som det har været sædvane i de senere år, om Ringkøbing og Ribe amter samt de tilgrænsende dele af Viborg, Skanderborg, Vejle, Haderslev og Tønder amter, medens jordbrugskalken har været næsten enerådende i det øvrige land.

Vejrforholdene i beretningsperioden har været særdeles gunstige for arbejdet. De lange perioder med tørvejr i 1959 gjorde det muligt at fremstille særdeles fine kvaliteter af lufttørret, knust og findelt jordbrugskalk. Tørken har gjort det muligt at køre med tunge vogne direkte til mose og marsk, hvor man ellers vanskeligt kan færdes med sådanne køretøjer.

Der er dannet 1 nyt kalkselskab i Kragelund nord for Silkeborg. Hermed er der siden krigen dannet 157 mergel- og kalkselskaber, hvoraf 28 har fået behandlet planer ved landvæsenskommissioner med ca. 92.000 m³ mergel og 65.000 t kalk for ialt 2,4 mill. kr. Det er omtrent samme mængde som året før, tiltrods for, at perioden kun omfatter $\frac{3}{4}$ år.

Antallet af arbejdende selskaber har været 54, heraf har 15 alene leveret mergel, 27 alene leveret kalk og 12 har både leveret mergel og kalk. I de 3 kvartaler beretningen omfatter er der ialt udkørt 270.385 m³ mergel og 66.930 t kalk, svarende til 166.000 t ren kulsur kalk.

De gunstige vejrforhold har medført, at der i de 9 måneder, som beretningen omfatter, er udkørt betydelig mere mergel og lige så megen kalk som i hele det foregående år. Kvaliteten af de leverede varer har været særdeles god, hvilket er kontrolleret ved prøver i lejerne og i mange tilfælde på leveringsstederne. Kalken bliver nu i mange tilfælde kontrolleret ved sigteprøver på leveringsstedet foruden laboratoriets bestemmelse af kalkindhold i varen.

Det er bemærkelsesværdigt for mergelens vedkommende, at kalkind-

holdet i de varer, der bliver leveret nu, gennemgående er højere end for nogle år siden.

Som sædvanlig er der rettet forespørgsler til alle kendte producenter

Formanden S. Egebjerg Thøgersen.

af mergel og kalk i hele landet for at fremskaffe så fyldige oplysninger som muligt angående landbrugets forsyning med kalkningsmidler.

Den samlede produktion kan herefter opgøres til:

	Råvare	Kulsur kalk
Mergel..	275.000 m ³	120.000 t
Kalkslam	25.000 t	5.000 t
Jordbrugskalk.. . . .	613.000 t	466.000 t
1/4 til 31/12 1959.. . . .		<u>591.000 t</u>

Mergel- og kalkselskabernes andel i hele forbruget udgør ca. 28 %. Resten 72 % handles privat eller gennem landbo- og husmandsforeninger.

Hvis vi regner med, at der ved udvaskning og med solgte afgrøder fjernes ca. 3—400 kg kulsur kalk pr. ha årlig, så skal man for at erstatte tabet tilføre ca. 1 mill. t kulsur kalk, og det er vi ikke så nær oppe på endnu.

Hvis man samtidig skal have hævet reaktionstallene over det nuværende niveau, skal vi endnu højere op.

Forsøg

For at finde frem til den mest hensigtsmæssige kalktilstand i jorden gennemføres der under landbo- og husmandsforeningernes kalkudvalg en serie forsøg med stigende kalkmængder. Desuden gennemføres der forsøg med vedligeholdelseskalkning sammenlignet med store kalktilførsler med flere års mellemrum.

Indtil resultaterne af de nye forsøg kan foreligge, må vi arbejde videre på det grundlag, vi har i de ældre forsøg kombineret med praktiske erfaringer.

Det ser ud til at være forsvarligt at kalke til lidt højere reaktionstal, end man turde anbefale for nogle få år siden, fordi man nu knapt har den samme frygt for mangelsygdomme som tidligere.

Resultaterne af de seneste års forskning og forsøg har medført, at man nu sikrer sig mod mikronæringsmangel, og sker det, at der fremkommer symptomer på sådanne mangler, er de fleste landbrug så vidt mekaniserede, at det er en let sag at udbedre skaden ved at sprøjte de manglende stoffer ud på afgrøderne.

Vi skal ikke i samme grad som før begrænse kalkningen af hensyn til faren for lyspletsyge m. v., men kan nogenlunde frit kalke til det reaktionstal, som må anses for passende for flertallet af afgrøder og driftsmåden og sådan, at jorden bliver så bekvem som mulig.

På de allerletteste jorder kan det risikeres, at der fremkaldes mulighed for sandflugt. Hertil er kun et at sige: *P l a n t l æ h e g n*.

Der er blevet dannet en forening af jordbrugskalkværker omfattende de fleste større virksomheder.

En af foreningens første opgaver bliver at forsøge at få vedtaget fællesbetegnelser for kalk, og da der for tiden arbejdes med en revision af gødningsloven, er der gode muligheder for samtidig at få lovfæstet de betegnelser, man kan enes om. Der er i samarbejde med Hedeselskabet udarbejdet forslag.

Efterhånden som forbruget mere og mere flyttes over på kalk, bliver det nødvendigt at få sådanne fællesbetegnelser vedtaget.

Regnskabet

forelagdes af kassereren, gårdejer Th. Mø l h o l m, Hammershøj. Det balancerede med 11.519 kr. Forsøgsarbejdet balancerede med 1209 kr. og viste, at alle hertil afsatte midler var opbrugt, og dette gav kassereren anledning til indtrængende at anbefale at søge skaffet nye midler til at fortsætte forsøgene for, idet forsøgene var af meget væsentlig betydning.

Forhandlingen

indlededes af Christoffersen, Vesterlund, der advarede stærkt mod at gå på kompromis om fortrinsretten. Den var af den største

betydning, da vi fik den, men den er ikke mindre vigtig nu. Angrebene på den bør imødegås, og vi må beholde den afdragstid, vi har. Om det er rigtigt at søge reaktionstallet hævet for sandjorderne er om-diskutabelt.

*Konsulent S. P. Sørensen, konsulent Johs. Olesen
og dirigenten Trier Høj.*

Forsøgene må nødvendigvis fortsættes, måske kan vi selv drive dem.

Traktoren har medvirket til at gøre muldlaget dybere, og derfor er det også naturligt, at kalkforbruget stiger. Endnu kan mergelen bruges med fordel på den sandholdige jord.

Kvorning Jensen, Vroue, mente at kunne påvise, at kløveren trivedes bedre på mosejord, når kalkningsmidlet havde været mergel.

Formanden beklagede også mangelen af midler til forsøgenes videreførelse, men det må være de landøkonomiske foreninger, der driver forsøgene. Samarbejdet har været ypperligt.

Mølholm nævnte, at der hidtil havde været brugt 25.000 kr. til forsøgene, og alene kunne mergelselskaberne slet ikke magte dem.

A. Laursen, Nr. Snede, anbefalede, at afdragstiden nedsattes til 5 år for kalkningselskaber.

Hansen, Lunde, udtalte i forbindelse til bemærkningerne om fortrinsretten, at det kunne blive svært, når de unge kom til at sidde med store afdrag, men det var i hvert fald nødvendigt, at jorden var i den rigtige kalktilstand, hvis han skulle kunne klare sig. Kreditforeningerne vurderer ikke, om dræning og kalkning er i orden, men kun efter bonitet og afkastning, og det er forkert, for sikkerheden er dog størst, når jorden er i orden. Kreditforeningerne »tåler« fortrinsretten — de burde være glade for den, selvom taleren ikke forstod, hvorfor der skulle være fortrinsret også for skatterne, som jo ikke forøger jordens afkastningsevne. Vi må slå så hårdt til som muligt for at beholde fortrinsretten for kalkningslån.

A. Sørensen, Nr. Snede: Det er rigtigt og naturligt at samarbejde med landboforeningerne om forsøgene.

Direktør Heick takkede for de venlige ord til Hedeselskabet. Det vil være vigtigt at kontakte de landøkonomiske foreninger i spørgsmålet om fortrinsretten, idet disse organisationer må vise vej i denne sag. Det er muligt, at landbrugets nye finansieringsinstitut kan tage spørgsmålet om gødnings- og kalktilførslerne op som en opgave.

Formanden oplyste, at der skal være et forhandlingsmøde med landboforeningerne. M. h. t. afdragstiden kan de enkelte selskaber jo selv fastsætte afdragstiden til under 10 år.

Ravn, Jebjerg mergelselskab, oplyste, at man ved takseringer til kreditforeningerne gerne takserede så velvilligt som muligt, fordi 1 prioritet jo altid er den mest sikre. Man måtte ikke glemme, at ved overtagelser af jord blev prisen som regel ansat efter den tilstand, den var i, og der kan altid tages hensyn til de unges dygtighed. Iøvrigt mente han også, at fortrinsretten burde opretholdes.

Hansen, Lunde, mente ikke, der var mange sælgere, der med kort og regnskaber dokumenterede jordens tilstand. Det, kreditforeningerne frygter, er de nye lån, der skydes ind efter en handel for at få jorden bragt i orden.

Endnu havde forskellige ordet, inden dirigenten satte beretninger og regnskaber til afstemning og godkendelse skete en stemmig t.

Inden mødet hævdedes holdt konsulent Johs. Olesen, Skanderborg, et kortere, men til gengæld meget orienterende foredrag om kalkforsøgene, og for de, der søgte særlige oplysninger, omdeltes en trykt beretning for 10-året 1948—57.

Ved valget genvalgte til bestyrelsen S. Egebjerg Thøgersen, Trust, Th. Mølholm, Hammershøj, Trier Høj, Vostrup, Hans Andresen, Kliple, og L. Jacobsen, Lyngsaa, medens Rudolf Secher, Taars, genvalgte som revisor.

Under generalforsamlingen havde damerne været på en rundtur i byen, og sluttede sig derpå til de delegerede for at deltage i en — trods den stærke regn — vellykket udflugt gennem plantagerne til brunkulslejerne syd for Herning. Turen lededes af skovrider M ø r c h S ø r e n s e n, og deltagerne fik bl. a. lejlighed til at se de store indledende arbejder med beplantning af afgravede lejer.

Dagen afsluttedes med en vellykket fællesspisning på Højskolehjemmet i Herning. Sammenkomsten her fik sit særlige præg af 50 års-jubilæet, der blev mindet i mange taler og to sange, de sidste skrevet af Th. Mølholm.

Hedeopdyrkning for 50 år siden

En virkelighedsskildring fra heden,
der tager før den giver

På min væg hænger et billede, som ikke må flyttes eller fjernes. Det har ikke kostet ret meget. Jeg købte det engang i Minnesota for 25 cent, så det er ikke pengene, der gør det værdifuldt. Dets værdi ligger i det, som billedet fortæller, dets sjæl. Det forestiller en gammel, brøstfældig bygning. Ruderne er blæst ind eller slået ud. En visk halm, blandet med lyng, vidner om, at en eller anden har forsøgt at lappe på det, men opgivet det og vandret videre og overladt huset til stormens og drengenes umættelige ødelæggelsestrang. Det eneste, der synes at værne om den gamle bygning, er et forkrøblet træ, der ligesom i fortvivelse breder sine forvredne, mest døde grene ud over de tagrester, som endnu er tilbage. Under billedet står: »Ved Siden af Vejen«, for mig er det »huset i kæret«. Det hus, som Jens N. Lavridsen og hans hustru Kirstine i 1908 købte af kreditforeningen, der nogen tid før havde overtaget det, fordi renter og afdrag ikke var blevet betalt.

Ved tvangsauktionen havde kreditorerne søgt at redde, hvad redes kunne, tilbage blev huset, det forkrøblede træ og 24 tønner land, hvoraf 10 var dyrket, det vil sige ryddet for lyng, men i dens sted bredte Rødknæen sig og fortalte mulige liebhavere om jordens mangler. 4 tønner land var eng. I den yderste ende havde man engang forsøgt at grave klyne, men holdt op, thi det viste sig, at det man troede var klyne var mest jord. I den nærmeste ende groede en blanding af Katskæg og fint lyng. De resterende 10 tønner lyng var hjejls og hugormenes eldorado.

Jeg mindes, at de unge flyttede ind. Jeg husker, at der kom ruder i vinduerne og taget lappet. Det begyndte at ryge af skorstenen. Der blev liv, hvor der før var dødt. Der blev travlhed fra morgen til aften.

Manden så vi børn sjælden. Han tog på arbejde længe før, vi stod op, og kom som regel ikke hjem, før vi forlængst var i seng. Derimod så vi den unge kone. Hun lappede og ryddede op både indvendig og udvendig. Hun havde altid travlt; men altid tid til at lave kaffe, når nogen kikkede ind.

Lidt efter lidt begyndte der at komme skik på det. Hvordan det lod sig gøre, forstår jeg ikke. Det er eventyret. Jeg vil lade Jens og Kirstine selv fortælle derom.

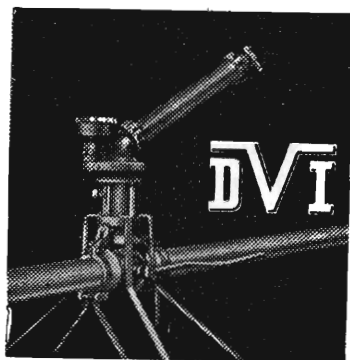
En herlig majdag kørte jeg ind over eventyrets land gennem Allerskov, Debel, Naabjerg til Stundsigt ved Tistrup, hvor de nu bor, for at besøge dem og få dem til at fortælle.

Jeg bankede på døren og snart hørte jeg skridt i forstuen. Langsomme skridt. Det var Jens. Heden havde taget farten af ham og bøjet hans ryg. Sveden havde vasket dybe rynker i hans pande, og furerne ned over kinderne fortalte om vejen, som sved og tårer i årernes løb havde fulgt; men gennem alt det furede lyste et skønt smil, der ligesom en stille skovsø fortalte om freden efter en lang og streng arbejdsdag.

Og ligesom solen, når den nærmer sig Vesterhavets salte vand, vest for Blaabjerg, kaster solskær hen over Vestjyllands hærgede agrer og forskønner dem i en sådan grad, at de, som fik deres hjem og deres virke der, ikke vil bytte med nogen mand på jord, sådan lyste et par øjne ud over de hærgede ansigter mens de fortalte. Det var tydeligt, at heller ikke de ville bytte, ikke engang med den moderne opdyrker. De to gamle kendte til arbejdets glæde. Glæden ved at arbejde med hakken og skovlen og spaden.

De greb min hånd. Jeg ømmede mig lidt. De var ikke vant til at tage på noget blødt. Det var gået hænderne i blodet, at det var hakken og skovlen og spaden, det gjaldt.

Jeg blev budt velkommen og vist ind i deres hyggelige stue og bedt om at tage plads i en magelig stol. Jeg protesterede og ville, at Jens skulle sætte sig der, han var den gamle. Han blinkede et par gange med øjet, tøvede lidt, så kom det med vestjydsk lune: »Du er nok mere vant til at sidde blødt, end jeg er. Jeg har altid siddet bedst, når jeg sad på en hård stol. Jeg har aldrig haft tid til at sidde så længe, at jeg blev øm bag i. Ser du, Hajne, jeg har altid slidt mine bukser foran.« Han sluttede med at sige: »du slider nok dine på den anden side«, og så lo den gamle så tårerne trillede ned ad kinderne, ned ad de gamle render, hvor en senet baghånd tværede dem bort. Jeg tænkte igen, hvor er et vestjydsk ansigt smukt, når det oplyses af smilet, der har sin rod i hedebondens lune. Det, der er så ægte, at end ikke et langt livs kamp med hede og kær, skuffelser og dybe sorger har formået at udslette det.

VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklers

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 125

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

Vester Farimagsgade 19
København V.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved J. T. Birk   Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

Forlang tilbud

Brug

STENSBALLEFRØ

til mark og have

Faas hos:

Købmænd, møllere
og gartnere

ØSTERGAARDS FRØAVL A/S
STENSBALLE pr HORSENS

TLF. 2 01 01

TLF. 1 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Røde drænrør

føres altid på lager fra 2"
til 3" — Tilbud til tjeneste

**A/S Gammelgaard
Teglværk**

Telefon 187 - Skive

GUGKALK

gi'r Grøde

Faa fuldt udbytte af
Jorden. Brug vor aner-
kendte Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUG KALKVÆRK A/S

Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 21 288

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

Kaas-

Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni

Nørresundby

Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

AALBORG

AKVAVIT.

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med finsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød») omkring stødfugerne.

Spørg Hedeselskabet.

Jordbrugskalk

Ferslev Kalkleje
pr. Ellidshøj

Batum Kalkleje pr. Roslev
Tlf. Aasted 66

Mergel

Levering fra lokale Lejer

Brunkul

Midtjysk Brunkul Industri
Søby pr. Kølkær
Tlf. Kølkær 28

Tegl

Katrinebjerg Teglværk
pr. Hejnsvig
Tlf. Hejnsvig 17

H. THEUT A/S

Ingeniør- og
Entreprenørforretning
Telefon Viborg
Viborg 1660 Skovbryner 23

FROCONTORET KOLDING

Telf. 4344

**FROAVL
FRØHANDEL**

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Københavns Handelsbank

Kontor i
Karup og Kølvrå

Philipsen & Hall A/S

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer
føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

PALUDANS PLANTESKOLE A/S

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV 9

Røde DRÆNRØR

fra 2"—12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

„Sofienlund“
TEGLVÆRK
Telefon 10 Ulstrup

Krogsgades Cementstøberi

J. Halvorsen & Sønner
Kontor
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon * 255 99

Ny fabrik . Vejby
Alt i betonvarer D. S. 400

BETONKLINKER

til

**HULMURS- OG
STALDISOLERING**

A/S FISKBÆK

**BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12**

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 22127

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

Δ MÆRKEDE RØR

impregnerede
og uimpregnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Anderledes var det gået med hjertet. Det var mærket af striden og tvunget kæmpen til at gå sagte, så sagte, at to km til biblioteket var langt i stille vejr og alt for langt i modvind.

Vi fik ild på cigaren og Jens begyndte.

»Ja, ser du, Hajne, Kirstine og jeg havde jo været forlovet i længere tid og ville, som alle andre unge, gerne have foden under eget bord; men vi havde ikke andet end det, vi selv havde tjent, og det blev ikke meget med de lønninger, vi fik dengang. Så, skulle vi begynde, måtte vi begynde et sted, hvor der kunne begyndes uden penge. Vi fik da, på en eller anden måde, at vide, at kreditforeningen havde overtaget ejendommen i Kæret og var mere end syg for at komme af med den. Vi så på huset. Vi så vel godt, at tag og ruder var borte; men det var, som om det ikke var de nøgne spær eller de itu-slåede ruder, der fæstnede sig i vort sind. Nej, jeg tror, vi ligesom så forbi alt dette og så hvordan det kunne blive, og vi gik et slag ud over markerne, så også hvor fattigt det var; men ud af fattigdommen voksede et andet billede frem, hvor lyngen, rødknæen, siv og hventuer var borte, og i stedet så vi blomstrende kartofler, struttende roemarker og bølgende kornagrær. I vort unge sind tonede H. C. Andersens ord: »Skynd dig kom! om føje år heden som en kornmark står«, og det endte med, at vi for 7500 kr. overtog det, som ingen anden turde overtage. Vel fordi de kun så det, som var. Kirstine og jeg er ikke drømmere, som ikke kan se virkeligheden, men vi så mere, og det var dette mere, der gav os mod til at begynde. Og, Hajne, det er dette mere, der giver de unge mod til at tage fat, selv når de gamle ryster på hovedet.

1908 blev vi gift og flyttede ind. Dermed begyndte hverdagen. Det forsømte og forfaldne skulle rettes op. Det krævede arbejde, det skræmte os ikke, det var vi vant til; men det krævede mere. Det krævede penge, og for at skaffe dem måtte jeg søge arbejde udenfor hjemmet.

Jeg hjalp dem, som trængte til hjælp. Læssede møj, en dag nåede jeg 58 store læs. Det var en februardag. Jeg forlangte to kroner for sliddet. Jeg fik dem, men manden mente det var lige stift nok på den tid af året. Jeg gravede mergel, læssede og spredte det, rensede grøfter eller gravede nye, jævne volde og diger, hev og sled i ris og rødder, jo, der var nok at gøre for en mand med en hakke, en skovl og en spade.

Helst arbejdede jeg på akkord. Det var særligt om foråret i mosen. Var akkorden god, kunne jeg tjene 5 kr. fra kl. 4 til middag. Eller jeg skar lyngtørv, 5 øre pr. snes, 100 snese var 5 kr. og var jeg heldig, kunne jeg klare det på 8 timer. Det gav mulighed for at hjælpe Kirstine den halve dag med de tusinde ting, som hun sled med her

hjemme. Hver øre blev brugt til at forbedre det, som var bleven vort. Taget blev lappet, ruderne sat i, lidt kreaturer fik vi også, et par heste blev købt. Det gik fremad. Forretningsfolkene fik tillid til os. Vi kunne få foderstoffer og gødning på kredit, Det gav os muligheder. Vi brugte meget af begge dele. Svin og kreaturer var sultne og jorden var umættelig. Den trængte til kalk, den led af vand, den råbte på arbejde. Jeg pløjede. Hestene trak. Jeg skubbede, rev og sled i rødder, trampede og stampede på den kontrarrige fure, der altid ville tilbage til det sted, den kom fra, ofte snød den mig og rullede tilbage, før jeg fik foden på, så måtte jeg hugge den i stykker med spaden og lægge den på plads med hænderne, imedens samlede Kirstine de sten, hun kunne bære, resten gravede jeg op, senere blev de slæbt hjem på en slæde.

På den måde blev ager lagt til ager, og vi frydede os. Drømmen var ved at blive til virkelighed. De 24 tønder land var ved at blive det, vi engang havde set; men det gik langsomt. Det hed sig, at heden skulle ligge i tre år fra den var skræpløjet til den kunne dybpløjes, først da var lyngsyren forsvunden og heden rede til at mergles og tilsåes.

Pløjedybden bestemtes af trækraften, og der var grænser for, hvad to små russere kunne slæbe. Mange, mange gange gik de istå og hverken råb eller pisk hjalp. De kunne ikke. Jeg skubbede af alle kræfter for at få ploven til at glide. Jeg vrikkede til alle sider for på den måde at få redskabet løs, men oftest uden held, forsøgte så at stoppe og tage tilløb for at sprænge roden eller skubbe stenen til side. Hjalp det ikke, måtte spaden igang, sandet graves bort og stenen fjernes eller roden hugges over og rykkes bort, og så gik det lidt igen.

Sådan gik dagene fra sol stod op til sol gik ned. Når jeg var færdig med at pløje en ager, og Kirstine havde samlet de sten, som hun kunne magte, skiftede vi arbejde, hun fik tømmerne og harvede, medens jeg gik i gang med de store sten. Sidste runde før såningen bestod i, at jeg kørte eller slæbte stenene bort, medens Kirstine i et stort forklæde syet af 18 % gødningssækkelærred samlede hvenknolde og lagde dem med græsset ned i huller eller lavninger, stampede dem godt til og så af sted efter en ny ladning. Jo, Hajne! du kan tro, det var arbejde, men det var morsomt; vi var unge og havde kræfterne. Det begyndte at gro, der blev høst: vi kunne køre vort eget korn ind, og vi havde noget at tærskes. Vi havde vundet vor første sejr.

Vort næste fremstød gjaldt bygningerne, de var blevet for små. På strandauktionen købte jeg tømmer, det var billigt. Vinteren 1914 slæbte jeg det hjem. Der var ca. 16 km hen og 16 km tilbage — 32 km ialt, det var langt for et par små heste, men det gik.

1915 blev stalden bygget med plads til 20 kreaturer og 40 svin.

Den kostede 4500 kr. Vi var lykkelige. Det var vor anden sejr, nu kunne vi sagtens. Nu havde vi plads.

Det var krigens tid. De, der havde noget at sælge, mærkede det som pengerigelighed. Vi, der byggede op og stadig havde brug for kapital, mærkede det på den måde, at det var let at låne. Vi satte alle sejl til. 1916 byggede vi lade og året efter anskaffede vi en vindmølle. Kraftfoder blev hentet hjem i ret store mængder og kunstgødning blev der ikke sparet på. Naboerne syntes nok, at jeg var for flot; men jeg kendte hedejorden og vidste, at den skulle have før den kunne give. Ja, at den tager mere, end den giver, at den gemmer noget hen til senere år. Også på det område er bibelordet sandt »en sår, en anden høster.«

Det gik fremad for os, selv syntes vi det gik hurtigt. Vor gæld voksede naturligvis, men det skræmte os ikke; thi værdierne, vi skabte, voksede hurtigere.

En gang imellem gik vi ud på toften for at nyde vort værk. Det var ikke tit, at vi havde tid til det. Det gjorde heller ikke noget, thi vi nød arbejdet; men det kunne altså ske, at vi standsede og rettede ryggen for at se ud over de marker, som vi engang så, for at se, om de var blevet til det vi dengang drømte, at de skulle blive. Vendte vi øjet mod øst, så vi nu dyrkede agrer, så vi mod vest, så vi nu bølgede marker, så vi mod syd, så vi ind over naboens jord, som var gammel gennemgødet muld. Aksene der var tungere, dybere bøjet end vores. Men engang, håbede vi, skulle vores blive tunge som hans, ja, måske den dag kunne komme, da også vi skulle komme til at kende angsten for lejesæd. Men heden måtte have tid, tid til at samle reserver, og endelig, så vi mod nord, stødte blikket på hede. Det kriblede i mig, 26 tønder land og det lå så nær ved vor nye lade og stald, at jeg, for at få plads til en æblebeholder, måtte bede ejeren om tilladelse til at jævne skælgrøften, det fik jeg og samtidig tilbød han, at jeg kunne købe hele skidtet for 6000 kr.

En brand var kastet ind i mit sind. Den brændte, og jeg kunne ikke slukke den. En skønne dag var det vort.

Nogle tønder land var dyrket, og der var mergel til en del af resten. Atter blussede kampen op, heftigere end før. Det var lettere at skaffe kapital. Det gjaldt om at få det under kultur, få det til yde så hurtigt som muligt.

Heden har været vor sparekasse, i den har vi lagt mine daglønne, i den har vi lagt vor kredit, i den har vi lagt vore kræfter, ja, i den har vi lagt vort liv, fordi vi vidste, at den var ærlig, som fattig folk er flest, og gerne ville tilbagebetale med renter; men den måtte have tid. Kortfristede lån er ikke lån for hedeopdyrkeren.

En stor del af det nyerhvervede var stærkt vandlidende, og for at

få vandet bort var det nødvendigt, at et offentligt vandløb blev uddybet. Jeg talte med lodsejerne om sagen. Nogle var forstående, men andre kunne ikke se det rimelige i, at de skulle være med til at betale, for at jeg kunne dræne.

Efter mange forhandlinger lykkedes det dog tilsidst at få det gennemført, og jeg begyndte at grave grøfter og lægge rør.

En dag var det sidste lyng pløjet, den sidste grøft gravet, den sidste vold jævnet, og vi rettede ryggen og glædede os over, at 50 tøn-der land udmagret, fattig jord og hede var forvandlet til frugtbare marke. Forvandlet ved hjælp af svage hestekræfter, en hedeplow, mange, mange hakker, skovle og spader og to par hænder, der aldrig fik tid at blive bløde som silke, fordi heden uafsladelig krævede næver med hud som skosåler.

Det var først i tyverne, at vi var nået så vidt, nået vort mål, set vor ungdoms drøm opfyldt. Hvad skete så? Krigen var forbi. Sønderjylland kommet tilbage. Der var meget at glædes over; men der skete også andet. Der skete det, at pengeregigheden var forbi. Kreditten blev strammet. Vi havde uheld med kreaturerne, flere døde. Fårene, som også var kommet til at spille en rolle i vor økonomi, blev syge og døde, 14 et forår. Det trak sammen om os. Hvad skulle vi gøre? Alt vort arbejde, alle vore reserver lå gemt i den jord, der engang havde været hede, og kunne ikke frigøres, den måtte have tid. Vi måtte have tid, det kunne kreditorerne vel nok forstå; men de turde ikke vente. Kirstine og jeg talte sammen, sled sammen og vågede sammen. De to første ting havde vi altid gjort, det sidste fik vi i disse år lært. De første år havde formet sig så lykkelige for os, at når aften kom var hvert lem træt, træt på en forunderlig måde, træt af den træthed, der hurtig går over i en sund søvn. Nu var det anderledes, helt anderledes.

Efter lange og tunge overvejelser enedes vi om at sælge noget af jorden, den jord, vi havde vundet gennem kamp og sved. Den jord, der var en del af os selv.

Jeg kan se nu, at vi kunne have klaret os igennem, men det var, som om alt var gået istå. Vi havde opgivet det hele. Vi havde ikke mod til at kæmpe videre. Vi så kun besværlighederne, og så måske lidt skadefryd hos de ældre forsigtige, der altid havde ment, at vi gik for hurtigt frem. Byrden blev for tung, og en dag fik vi mulighed til at bytte vort hjem bort og overtage en gård i Stavskær på 40 tøn-der land, hvoraf 5 var hede; men mit mod var brudt, og der gik nogle år, før lysten til den tredie dyst vågnede.

Vi havde besluttet ikke at gøre mere end det nødvendigste for at klare dagen og vejen. Årsagen til, at det var gået, som det var, var jo den simple, at vi havde spændt os selv for hårdt for, spændt buen

for stram. Havde vi arbejdet lidt mindre og sovet lidt mere, var det gået anderledes. Men sådan er det vel altid, når en nedgangsperiode sætter ind efter en opgangstid, rammes de først, der har investeret mest.

Langsomt, ganske langsomt kom modet tilbage, og en dag mærkede jeg længslen efter min hakke, min skovl og min spade. Ploven blev sat istand. Lyngen brændt af. Hestene spændt for og den tredje offensiv indledt.

Jeg valgte en ny fremgangsmåde. I stedet for at starte med at skræpløje og tre år efter dybpløje, pløjede jeg nu to furer under hinanden, det vi kalder reolpløjning. Det var både lettere og hurtigere. Da de fem tønder land var forvandlet fra brun gold hede til grønne marker faldt der ro over mig. Kræfterne begyndte at svinde og kom ikke igen, som de plejede efter en nats søvn. Og da vi ingen børn har, vi har haft en pige, men hun døde som ung, og vor plejesøn valgte en anden livsgerning, besluttede vi at sælge gården og byggede så huset her i Stundsigt, hvor vi nyder aftenhvilen sammen og glæder os over at tænke tilbage over de mange år, vi har stridt sammen for at forvandle den golde hede til frugtbart land.

Selv nåede vi ikke at høste, alt det vi såede; men vi glæder os over at se, hvordan det blomstrer i de spor, vi har trådt. Jo, Østergaard har ret: »Strør du frøknorn, hvor fremad du går, vil det blomstre i dit spor«, og jeg vil ikke bytte med nogen mand på jord.«

Sådan sad de to gamle og fortalte om eventyret, hvor hede bliver til mark. Om drømmene, de som unge drømte. Drømmen, der blev til virkelighed, vel ikke helt, som de havde håbet; men alligevel en virkelighed til gavn for det samfund, som de tilhører, til gavn for de slægter, der nu står på toften og skuer ud i en ny fremtid og lytter til den samme lærkesang, der har lydt for hedebonden gennem utallige slægter.

Da han var færdig med at fortælle, opdagede vi, at vore cigarer forlængst var gået ud. Hans, fordi fortællingen greb ham, min, fordi jeg lyttede til en røst fra selve livet om livet.

Så kom kaffen, han blev ved med at fortælle og sluttede med: »Ja, Hajne, du er nok klar over, at vi har været to om det, hvem der har ydet mest, ved jeg ikke, men det gør heller ikke noget.«

Tilslidst spurgte jeg, om han havde et godt råd til unge hedeopdyrkere? Det lød ganske kort: »De skal frem for alt huske på aldrig at tage større bid, end de kan gabe over, thi heden tager altid før den giver.«

Bovlund, juli 1960.

H. W u l f.

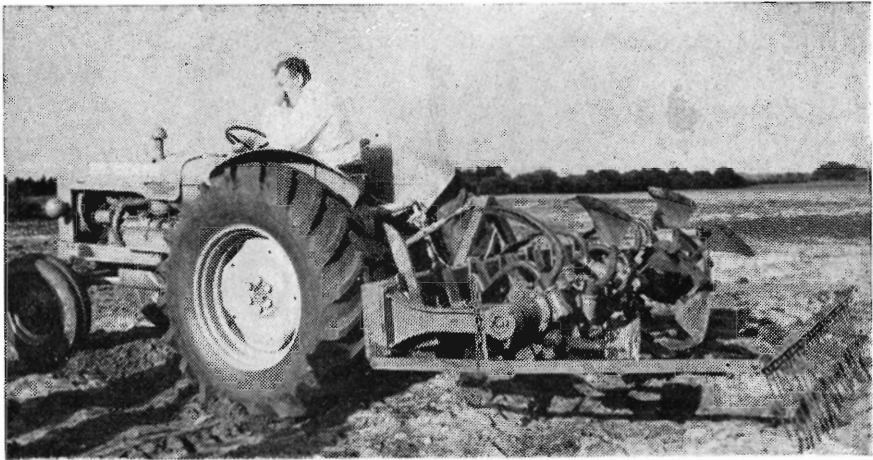
I få ord —

Den 30. juli holdt A/S Sdr. Herreds plantage på Mors generalforsamling og deklarerede 10 % i udbytte, taget af et driftsoverskud på 58.589 kr. Aktiverne andrager 563.288 kr. med et dispositionsfond på 198.532 kr. Selskabets formand er proprietær Bertel Overgaard, Damsgaard.

*

Hollandsk demonstration

En af de sidste dage i juli måned demonstreredes ved Kragelund af et hollandsk firma i samarbejde med Ford Motor Comp., Herning, en lovende

Den hollandske spadeplow demonstreres ved Kragelund.

nykonstruktion indenfor landbrugsmaskinområdet. En hollandsk professor — iøvrigt den samme, der har konstrueret Philips elektriske barbermaskine — har lavet en traktortrukket maskine, der bearbejder jorden med 18 roterende spader i en bredde af 210 centimeter og i en dybde af indtil 30 cm, således at jorden synes at blive overordentlig fint blandet. Det er spadesystemet, der er gjort maskinelt, og demonstrationen, der overværedes af en sagkyndig og meget interesseret tilskuerkreds, tyder på, at der virkelig her er skabt noget nyt, som vil være anvendelig under særlige forhold. Maskinen har iøvrigt været udstillet på de 3 store landsdelsskuer.

Det hollandske firma oplyser, at et stort tal allerede er solgt f. eks. til England.

*

Hammerum herreds plantningsforening har fra efteråret lejet en Tolneplow til at udføre jordarbejdet med ved anlæg af nye og fornyelse af gamle læhegn.

*

Aktieplantageselskabet for Aalborg amt, hvis formand er civilingeniør Berg Bach, Aalborg, har i det forløbne år haft et driftsoverskud på

11.636 kr. Regnskabet balancerede med 171.531 kr. Aktiekapitalen er på 50.000 kr.

*

Kalkleje ved Aggersund

Udsigt over det store kalkleje ved Aggersund, hvorfra D. A. G. distribuerer store, affræsedede kalkmængder.

*

Funktionærkursus

I dagene den 25.—27. august havde Foreningen af Hedeselskabets Tjenestemænd arrangeret et kursus på Graasten Landbrugsskole med 125 deltagere. Der holdtes foredrag af kontorchef Vagn Jensen, København, der som formand for Naturfredningsforeningen fortalte om foreningens ideer og formål, konsulent Sandahl Skov, Viborg, talte om jordens kapillaritet, konsulent N. K. Jensen, Viborg, om dybdebearbejdningsforsøg, professor Niels Nielsen holdt foredrag om landvindingen i Vadehavet og distriktsingeniør A. Fredborg, Kolding, redegjorde for forholdene omkring grænsevandløbene og Tønder-marsken. En dag optoges af en spændende studietur syd for grænsen til Friser-marsken med afslutning i Højer-marsken og

på St. Jynde vad. Gårdejer Karsten Boysen, Risum, havde forud fortalt om tyskernes kolossale »Program Nord«. Den sidste dag var der med distriktsbestyrer Martin Kristensen, Varde, som indleder en udbytterig drøftelse af vandingsproblemer.

*

Mindeord om Hans Bjerregaard

Den gamle konsistorialråd Hans Bjerregaard, der mange gange har beskæftiget historisk interesserede — vel nok navnlig på grund af hans betydningsfulde indsats for plantningsarbejdet i Jylland — og også i flere artikler her i tidsskriftet har været omtalt udførligt, har sidst i forbindelse med 100-årsdagen for hans død den 12. januar 1860 været genstand for en meget smuk omtale i nogle numre af »Hjermind-Lee-Hjorthede Sognes Kirkeblad«. Det er efterfølgeren i embedet, sognepræst F. r. P a l u d a n, Hjermind, som med stor pietet giver en skildring af Hans Bjerregaard. Artiklen citerer til sidst de ord, som Hans Bjerregaards afløser i 1857, den senere biskop Swane, skrev om ham: »Hans Bjerregaard tilbragte sine sidste leveår på samme sted, som han henlevede sin 59-årige embedstid, idet eftermanden, som nedskriver disse linier, med embedet tillige modtog det hverv at bidrage sit til at berede oldingen (der da gik i sit 91. år) en sorgfri alderdom. Denne eftermand vil altid med beundring mindes det lyse og friske åndsliv, som den ældgamle mand bevarede til det sidste, og med taknemlighed erindre den kærlighed, hvormed denne modtog ham, og den venlige og milde fred, som betegnede forholdet mellem den gamle og den unge præst.«

*

Ulfborg aktieplantage har valgt pastor A. F. R o h d e H a n s e n til formand i stedet for gårdejer Kr. Poulsgaard, der ønskede at fratræde.

*

I dagene den 6.—8. august var 28 africanere på rundtur i midtjylland for som Hedeselskabets gæster at se og høre lidt om hedeopdyrkning. Rejsen var arrangeret af det engelske udenrigsministerium som afslutning på et kursus i England i statsforfatning og deltagerne var alle fremtrædende repræsentanter fra det britiske commonwealths medlemsstater i Afrika. Lederen, professor Lindley, Torquay, udtalte ved studierejsens afsluttende sammenkomst i den engelske ambassade i København, at turens højdepunkt havde været besøget i de jydskede hedeegne, hvor der var bibragt deltagerne et overordentlig stærkt indtryk af, hvad det kunne betyde, at den enkelte landbruger selv tog initiativet op, satte sin egen personlige arbejdskraft og vilje ind på at skabe noget i stedet for at vente til staten kom og anviste dem økonomiske midler og veje til at komme igang.

Turen i Vestjylland gik fra Esbjerg over Fiilsø, Sdr. Vium, Silkeborg, Viborg, Kongenshus til Randers. Det er 3. gang, at tilsvarende kursister har været på rejse i Danmark.

*

Brostrøm^S Pianteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrøve arter
for ethvert formål

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Brug **RANDERS**
REB

Aktielselskabet

L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Aarhus

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telef. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Tårnsilosten

Drænrør

Baumadæk

Tagsten

Mursten

KÄHLERS Teglværk

Korsør

Til alle slags bygninger

DANSK

ETERNIT

TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

SALGSKONTOR:
KAMPMANNSGADE 2 . KBHVN. V
TELEFON: MINERVA *2222

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

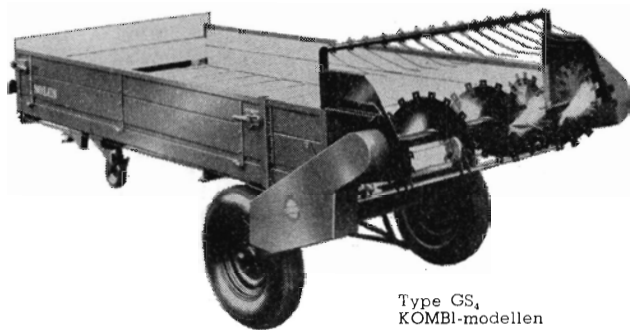
Herning - Telf. 10 . 314
Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Den der kører med staldgødningsspreder

SOLUS

er bedst kørende...

Type GS,
KOMBI-modellen

Den mest alsidige maskine i dansk
landbrug. Udfører 8 maskiners funk-
tioner. — Se selv, hvad den kan
gøre for Dem:

- udsprede naturgødning
- sprøde raakalk og mergel
- læsse roer i jernbanevogne
- opsætte roebatterier paa marken
- køre hø og korn hjem
- i udstrakt grad anvendes som en praktisk tohjulet landbrugsvogn. For spredemekanismen kan fjernes i en haandevending

SOLUS staldgødningsspreder faas i 4 modeller, GS, standard model, GS, herregaardsmodel, GS, junior-model og GS, KOMBI-model. Der er derfor ALTID en SOLUS-model, der er den rigtige for ethvert behov. Skriv efter illustreret brochure med alle oplysninger.

H. SØNDERBY & CO

MASKINFABRIK, TARM
TLF. 16 - 34 - 179

Hybridlærk — Larix eurolepis.

En af de arts krydsninger blandt skovtræer, der tidligst har tiltrukket sig opmærksomheden, er hybriden mellem europæisk og japansk lærk.

De ældste kendte hybrider opstod spontant omkring år 1900 ved Dunkeld i Skotland, hvor de har udmærket sig ved en fortrinlig vækst.

I de senere år arbejdes der ved skovtræforædlingen i flere lande meget stærkt med at fremstille og afprøve denne hybrid, og hybridens anvendelse allerede i ikke ubetydeligt omfang i almindelig praktisk skovdrift.

Hedeselskabets Skovfrøcentral har påbegyndt anlæg af en mindre frøhave til produktion af hybridlærk og er desuden gået i gang med at afprøve hybridlærken på forskellige jyske hedelokaliteter.

Endnu er det for tidligt at udtale sig endeligt om, hvorvidt hybridlærken kan stå mål med den rene japanske lærk på disse lokaliteter. Den europæiske lærks ringe egnethed i hedeområderne taler i nogen grad imod anvendelsen af hybridens, men de særdeles gode resultater, hybridens har givet mange steder i såvel ind- som udland, gør dog en afprøvning af forskellige forældrekompositioner meget ønskelig.

Ovenstående billede viser det bedste parti af en af Arboretets hybridkombinationer V. 44 × S. 127², der er udplantet i Gjellerup plantage ved Varde forår 1957 og fotograferet 14/7 1959.

Novopan Træindustri A/S
samarbejder med Hedeselskabets
Skovfrøcentral for på denne
annonceplads at bringe oplysninger
om forædling af nåletræerne.
Nr. 16.

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S

PINDSTRUP . TELEFON 39*